

quam multa ibi aurea, sed et argentea; quantum familiae, quantum jumentorum et animalium; ipsa denique domus quam delectet picturis, marmore, laquearibus, columnis, spatiis, cubiculis; et desiderantur talia, sed adhuc ex confusione Babyloniae. Amputa omnia ista desideria, o civis Jerusalem; amputa! si vis redire, non te delectet captivitas. Sed jam coepisti exire? noli retro respicere, noli remanere in via. Non desunt adhuc hostes qui tibi persuadeant captivitatem et peregrinationem: jam non praevaleant super te sermones iniquorum. Domum Dei desidera, et bona ejus domus desidera: sed noli talia, qualia desiderare soles vel in domo tua, vel in domo vicini tui, vel in domo patroni tui. Aliud quiddam est bonum domus illius. Quid opus est ut nos dicamus quae sint bona illius domus? Ipse indicet qui cantat exiens de Babylonia: « Replebimur, » inquit, in bonis domus tuae. » Quae sunt bona ista? Erexeramus fortasse cor ad aurum, ad argentum, et caetera pretiosa: noli talia quaerere, ista premunt, non levant. Hic ergo jam bona illa Jerusalem, bona illa domus Domini, bona illa templi Domini meditemur: quia quae domus Domini, hoc ipsum templum Domini. « Replebimur in bonis domus tuae: sanctum templum tuum, mirabile in justitia¹. » Ista sunt bona domus illius. Non dixit: Templum sanctum tuum, mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis; sed, « Mirabile in justitia. » Habes foris oculos unde videas marmora et aurum: intus est oculus unde videatur pulchritudo justitiae. Intus, inquam, est oculus unde videatur pulchritudo justitiae. Si nulla est pulchritudo justitiae, unde amatur justus senex? Quid affert in corpore quod oculos delectet? Curva membra, frontem rugatam, caput canis albatum, imbecillitatem undique querelis ple-

¹ Psal. lxiv, 6.

nam. Sed forte quia tuos oculos non delectat senex iste decrepitus, aures tuas delectat: quibus vocibus? quo cantu? Et si forte adolescens bene cantavit, omnia cum aetate defecerunt. An forte sonus verborum ejus delectat aures tuas, qui verba vix plena enuntiat lapsis dentibus? Tamen si justus est, si alienum non concupiscit, si de suo quod habet erogat indigentibus, si bene monet, et rectum sapit, si integre credit, si paratus est pro fide veritatis etiam ipsa confracta membra impendere, multi enim Martyres etiam senes: unde illum amamus? Quid in eo bonum videmus oculis carnis? Nihil. Quaedam ergo est pulchritudo justitiae, quam videmus oculo cordis, et amamus, et exardescimus: quam multum dilexerunt homines in ipsis Martyribus cum eorum membra bestiae laniarent. Nonne cum sanguis foedaret omnia, cum morsibus belluinis viscera funderentur, non habebant oculi nisi quod horrerent? Quid ibi erat quod amaretur, nisi quia erat in illa foeditate dilaniatorum membrorum integra pulchritudo justitiae? Ista sunt bona domus Dei, his te para satiari. Sed ut inde satieris cum perveneris, hoc te oportet esurire et sitire cum peregrinaris: hoc siti, hoc esuri; quia ipsa erunt bona Dei. Audi illum Regem cui ista dicuntur, qui venit ut te reducat, et se tibi fecit viam¹. Quid dicit? « Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi » saturabuntur². Sanctum templum tuum, admirabile in justitia. » Et ipsum templum, fratres, nolite praeter vos cogitare. Amate justitiam, et vos estis templum Dei.

IX. « Exaudi nos, Deus salvator noster. » Aperuit modo quem Deum dicat. Salvator est proprie Dominus Jesus Christus. Apparuit modo apertius de quo dixerat: « Ad te » omnis caro veniet. Exaudi nos, Deus salvator noster. » Ille unus vir qui assumitur in templum Dei, et plures sunt

¹ Joan. xiv, 6. — ² Matth. v, 6.

et unus est. Ex unius persona dixit : « Exaudi, Deus, orationem meam : » et quia ipse unus ex pluribus constat, modo ait : « Exaudi nos, Deus, salvator noster. » Audi illum jam apertius prædicari : « Exaudi nos, Deus, salvator noster, spes omnium finium terræ et in mari longe. » Ecce unde dictum est : « Ad te omnis caro veniet. » Undique venit. « Spes omnium finium terræ, » non spes unius anguli, non spes solius Judææ, non spes solius Africæ, non spes Pannoniæ, non spes Orientis aut Occidentis : sed, « Spes omnium finium terræ et in mari longe : » ipsorum finium terræ. « Et in mari longe : » et quia in mari, ideo longe. Mare enim in figura dicitur sæculum hoc, salsitate amarum, procellis turbulentum; ubi homines cupiditatibus perversis et pravis facti sunt velut pices invicem se devorantes. Attendite mare malum, mare amarum, fluctibus sævum; attendite qualibus hominibus plenum sit. Quis optat hæreditatem, nisi morte alterius? Quis optat lucrum, nisi damno alterius? Quam multi aliorum defectione cupiunt sublimari? Quam multi ut emant optant alios vendere res suas? Quomodo se invicem opprimunt, et qui possunt devorant? Et cum devoraverit unus piscis major minorem, devoratur et ipse a majore. O piscis male, prædam vis de parvo, præda efficiaris magno. Quotidie ista eveniunt, ante nos sunt; videmus illa, horreamus illa. Non illa agamus, fratres, quia spes est ille finium terræ. Ille si non esset spes : « Et in mari longe, » non diceret Discipulis suis : « Faciam vos piscatores hominum¹. » Jam in mari capti per retia fidei, gaudeamus nos ibi natate adhuc intra retia; quia adhuc mare hoc sævit procellis, sed retia quæ nos ceperunt, perducentur ad littus. Littus est finis maris. Ergo perventio in finem sæculi. Interim intra ipsa retia, fra-

¹ Matth. iv, 19.

tres, bene vivamus : non retia rumpentes foras exeamus. Multi enim ruperunt retia, et schismata fecerunt, et foras exierunt. Quia malos pisces intra retia captos tolerare se nolle dixerunt; ipsi mali facti sunt potius, quam illi quos se non potuisse tolerare dixerunt. Namque illa retia ceperunt pisces et bonos et malos. Dominus dicit : « Simile » est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, quæ congregat ex omni genere, quam cum impleta esset educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt : sic erit, inquit, in summatione sæculi. » Ostendit littus, ostendit finem maris. « Exhibunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittet eos in caminum ignis : ibi erit fletus et stridor dentium¹. » Eia cives Jerusalem, qui intra retia estis, et pisces boni estis, tolerate malos, retia nolite rumpere : cum illis estis in mari, non cum illis eritis in vasis. Spes enim ille finium terræ, ipse spes est « Et in mari longe. » Longe, quia et in mari.

X. « Præparans montes in fortitudine sua². » Non in fortitudine illorum. Præparavit enim magnos prædicatores, et ipsos appellavit montes; humiles in se, excelsos in illo. « Præparans montes in fortitudine sua. » Quid dicit unus ex ipsis montibus? « Ipsi in nobismetipsis responsum » mortis habuimus, ut non fidentes in nobis simus, sed » in Deo qui suscitatur mortuos³. » Qui in se fidit, et in Christo non fidit, non est de his montibus quos ille præparat in fortitudine sua. « Præparans montes in fortitudine sua : circumcinctus in potentatu. » Potentatum intelligo : « Circumcinctus » quid est? Christum qui in medio ponunt, circumcinctum faciunt, id est, undique cinctum. Habemus illum omnes communiter, ideo in medio est : circumcingimus illum omnes qui credimus in

¹ Matth. xiii, 47-50. — ² Psal. lxiv, 7. — ³ 2 Cor. i, 9.

illum : et quia fides nostra non de viribus nostris, sed de illius potentia est ; ideo circumcinctus in potentatu suo, non nostra fortitudine.

XI. « Qui conturbas fundum maris¹. » Fecit hoc : videtur quid fecerit. Præparavit enim montes in fortitudine sua, misit illos prædicare : circumcinctus est a credentibus in potentatu : et commotum est mare, commotum est sæculum, et cœpit persequi sanctos ejus. « Circumcinctus in potentatu : qui conturbas fundum maris. » Non dixit : Qui conturbas mare ; sed, « Fundum maris. » Fundum maris est cor impiorum. Sicut enim a fundo vehementius omnia moventur, et fundus continet omnia : sic quidquid processit per linguam, per manus, per potestates diversas, ad persecutionem Ecclesiæ, de fundo processit. Si enim non esset radix iniquitatis in corde, non illa omnia procederent adversus Christum. Fundum conturbavit, forte ut et fundum exhauriret : nam in malis quibusdam exhaustis mare a fundo, et posuit mare desertum. Dicit illud alius Psalmus, « Qui convertit mare in » aridam². » Omnes impii et pagani qui crediderunt, mare erant, terra facti sunt ; salsis fluctibus primo steriles, postea justitiæ fructu fœcundi. « Qui conturbas fundum maris : sonum fluctuum ejus quis sufferet ? Quid » est, quis sufferet ? » Quis homo sufferet sonum fluctuum maris, jussiones sublimitatum sæculi ? Sed unde sufferuntur ? Quia præparat montes in fortitudine sua. Quod ergo dixit, « Quis sufferet ? hoc ait : Nos ipsi per nosmetipsos sufferre illas persecutiones non possemus, nisi ille daret fortitudinem. » Qui conturbas fundum maris : sonum fluctuum ejus quis sufferet. »

XII. « Turbabuntur gentes³. Primo turbabuntur : sed illi montes parati in fortitudine Christi, numquid turbati

¹ Psal. LXIV, 8. — ² Id. LXV, 6. — ³ Id. LXIV, 8.

sunt ? Turbatum est mare, elisum est in montes : mare fractum est, montes inconcussi manserunt. « Turbantur » gentes : et timebunt omnes¹. » Ecce jam omnes timent : antea qui conturbati sunt, timent jam omnes. Non timebunt Christiani, et timentur jam Christiani. Omnes qui persequerentur, modo timent. Superavit enim ille qui circumcinctus est in potentatu, sic ad illum venit omnis caro, ut cæteri paucitate ipsa jam timeant. « Et timebunt » omnes, qui inhabitant fines terræ, a signis tuis. » Miracula enim fecerunt Apostoli, et inde omnes fines terræ timuerunt et crediderunt.

XIII. Exitus mane et vespere delectabis² » id est, delectabiles facis. Jam in ista vita quid nobis promittitur ? « Exitus delectabis mane et vespere. » Sunt exitus mane ; sunt exitus vespere. Mane significat prosperitatem sæculi, vespere significat tribulationem sæculi. Intendat Charitas Vestra, in utroque enim tentatur anima humana ; et prosperitate, ne corrumpatur ; et adversitate, ne frangatur. Ideo autem mane prosperitatem significat, quia mane lætum est, transacta velut tristitia noctis. Tristes autem sunt tenebræ, veniente vespera : ideo veniente quasi mundi vespera, obtulit sacrificium vespertinum. Non ergo timeat unusquisque vesperam, nec mane corrumpatur. Ecce nescio quis, ut facias mali aliquid, promisit lucrum, mane est : aridet tibi ampla pecunia, mane tibi fit. Noli corrumpi, et habebis exitum mane. Si enim habes exitum, non capieris. Sic est enim promissio lucri, quasi esca in muscipula : coarctaris, et non est qua exeas ; capieris in muscipula. Dedit autem tibi exitum Dominus Deus tuus, ne lucro capiaris, cum tibi dicit in corde : Ego sum divitiarum tuarum. Noli attendere quod mundus promittit, sed quod promittit Conditor mundi : attende quod tibi promisit Deus fa-

¹ Psal. LXIV, 9. — ² Ibid.

cienti justitiam, contemne quod tibi promittit homo ut abducatur a justitia et adducat ad injustitiam. Noli ergo attendere quod mundus promittit, sed quod Conditor mundi; et habebis exitum mane per Domini verbum dicentis: « Quid » prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ autem » suæ detrimentum patiat¹? » Sed ille qui te promisso lucro corrumpere, et ad iniquitatem adducere non potuit, minabitur pœnas, et convertet se ad inimicitias, et incipiet tibi dicere: Si hoc non feceris, ego ostendam, ego faciam, habebis me inimicum. Primo cum lucrum promittebat, mane tibi erat: modo jam vesperascit, tristis factus es. Sed qui dedit tibi exitum mane, dabit et vespere. Quomodo contempsisti mane sæculi ex luce Domini, sic contemne et vesperam ex passionibus Domini, ut dicas animæ tuæ: Quid mihi amplius factur² est iste, quam passus est pro me Dominus meus? Teneam justitiam, non consentiam ad iniquitatem. Sæviat in carne: frangetur muscula, et volabo ad Dominum meum; qui mihi ait: « Non » lite timere eos qui corpus occidunt: animam autem » non possunt occidere². » Et de ipso corpore securitatem dedit, dicens: « Capillus capitis vestri non peribit³. » Magnifice hic posuit: « Delectabis exitus mane et vespere. » Si enim non te delectet ipse exitus, non laborabis exire inde. Mittis caput in lucrum promissum, si non te delectet promissio Salvatoris. Et rursus, cedis tentanti, et terrenti, si non te delectet ille qui prior passus est, ut tibi exitum faceret. « Exitus mane et vespere delectabis. »

XIV. « Visitasti terram, et inebriasti eam⁴. » Unde inebriavit terram? « Calix tuus inebrians quam præclarus » est⁵! Visitasti terram, et inebriasti eam: » misisti nubes tuas, pluerunt prædicationem veritatis, inebriata est terra.

¹ Matth. xxvi, 26. — ² Id. x, 28. — ³ Luc. xxi, 18. — ⁴ Pral. lxiv, 10. — ⁵ Id. xxii, 5.

« Multiplicasti ditare eam. Unde multiplicasti eam ditare? » Fluvius Dei repletus est aqua. » Quis est fluvius Dei? Populus Dei. Primus populus repletus est, unde cætera terra rigaretur. Audi illum promittentem aquam: « Si » quis sitit, veniat et bibat. Qui credit in me, flumina » aquæ vivæ de ventre ejus fluent¹. » Si flumina et unus fluvius; quia propter unitatem multi unum sunt. Multæ Ecclesiæ et una Ecclesia, multi fideles et una sponsa Christi: sic multa flumina et unus fluvius. Crediderunt multi Israëlita, et impleti sunt Spiritu sancto: inde diffusi sunt per gentes, cœperunt prædicare veritatem, et de fluvio Dei, qui impletus est aqua, irrigata est tota terra. « Parasti cibum illorum: quia ita est præparatio tua. » Non quia te promeruerunt, quibus peccata donasti: merita illorum mala erant; sed tu propter misericordiam tuam: « Quia ita est præparatio tua, ita parasti cibum il- » lorum. »

XV. « Sulcos ejus inebria. » Fiant ergo primo sulci qui inebriantur: duritia pectoris nostri aperiatur vomere sermonis Dei: « Sulcos ejus inebria: multiplica generationes » ejus. » Videmus; credunt, et ex credentibus alii credunt, et ex illis alii credunt; et non sufficit uni homini, ut factus ipse fidelis unum lucretur. Sic multiplicatur et semen: pauca grana mittuntur, et segetes exurgunt. « Sulcos ejus » inebria; multiplica generationes ejus: in stillicidiis suis » lætabitur, cum exorietur², » id est, antequam sit forte idonea capacitati fluminis, « Cum exorietur, in stillicidiis » suis, id est, sibi congruis, lætabitur. » Parvulis enim adhuc et infirmis stillantur quædam de sacramentis, quia non possunt capere plenitudinem veritatis. Audi quomodo stillet parvulis dum exoriantur, id est, in recenti ortu minus capacibus: Apostolus dicit: « Non potui

¹ Joan. vii, 37, 38. — ² Psal. lxiv, 11.

» vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus,
 » quasi parvulis in Christo¹. » Cum dicit: « Parvulis in
 » Christo, » jam dicit exortos; sed nondum idoneos ad
 capiendam illam uberem sapientiam, de qua dicit: « Sa-
 » pientiam loquimur inter perfectos². » Lætetur in stilli-
 cidiiis suis, cum exoritur et augetur, roboratus capiet et
 sapientiam: quomodo infans nutritur lacte, et fit idoneus
 cibo, tamen primo de ipso cibo, cui minus idoneus erat,
 illi lac factum est. « In stillicidiis suis lætabitur, cum exo-
 » rietur. »

XVI. « Benedices coronam anni benignitatis tuæ³. »
 Seminatur modo, crescit quod seminatur, erit et messis.
 Et modo super semen superseminavit inimicus zizania;
 et exorti sunt mali inter bonos pseudo-christiani, similem
 habentes herbam, sed non parem fructum. Etenim zizania
 ea proprie dicuntur, quæ nascuntur in similitudine fru-
 mentorum, sicuti est lolium, sicuti est avena, et cætera
 talia quæ primam herbam prorsus similem habent. Prop-
 terea de seminatione zizaniorum hoc dicit Dominus: « Ve-
 » nit inimicus et superseminavit zizania; cum autem cre-
 » visset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt
 » zizania. Ergo venit inimicus, et superseminavit zizania: »
 sed quid fecit tritico? Non opprimitur zizaniis frumen-
 tum, imo per tolerantiam zizaniorum crescit fructus fru-
 mentorum. Ipse enim Dominus dixit quibusdam operariis
 volentibus eradicare zizania: « Sinite utraque crescere us-
 » que ad messem, ne forte cum vultis eradicare zizania,
 » eradicetis simul et frumentum: sed in tempore messis
 » dicam messoribus: Colligite primum zizania, et alligate
 » fasciculos ad comburandum, frumentum autem re-
 » condite in horreum⁴. » Ille est finis anni messis sæculi.
 « Benedices coronam anni benignitatis tuæ. » Coronam

¹ 1 Cor. III, 1. — ² Id. II, 6. — ³ Psal. LXIV, 12. — ⁴ Matth. XIII, 25-30.

ubi audis, gloria victoriae significatur. Vince diabolum,
 et habebis coronam. « Benedices coronam anni benigni-
 » tatis tuæ. » Rursus commendat benignitatem Dei, ne
 quisquam de suis meritis gloriatur.

XVII. « Et campi tui replebuntur ubertate: pingues-
 » cent fines deserti, et colles exultatione accingentur¹. »
 Campi, colles, fines deserti, iidem ipsi sunt homines.
 Campi propter æqualitatem: ergo propter æqualitatem,
 inde dicti sunt campi populi justi. Colles propter erectio-
 nem: quia erigit in se Deus eos qui se humiliant. Fines
 deserti, omnes Gentes. Quare fines deserti? Deserti erant,
 nullus ad eos Propheta missus erat: sic erant illi quomodo
 eremus, qua non transit homo. Nullum verbum Dei mis-
 sum est ad Gentes: soli populo Israël prædicaverunt Pro-
 phetæ. Ventum est ad Dominum, crediderunt frumenta
 in ipso populo Judæorum. Nam dixit tunc Discipulis:
 « Dicitis quia longe est messis, respicite, et videte quia
 » albæ sunt regiones ad messem². » Fuit ergo messis
 prima, erit secunda in ultimo sæculo. Messis prima de
 Judæis, quia mittebantur ad illos Prophetae annuntiantes
 venturum Salvatorem. Ideo dixit Discipulis suis Dominus:
 « Videte quia albæ sunt regiones ad messem: » regiones
 utique Judææ. « Alii, inquit, laboraverunt, et vos in
 » eorum labores intrastis³. » Laboraverunt Prophetae ut
 seminarent, vos cum falce intrastis ad illorum labores.
 Facta est ergo prima messis: et inde de ipso frumento
 quod tunc purgatum est, seminatus est orbis terrarum,
 ut surgat alia messis quæ in fine metenda est. In secunda
 messe superseminata sunt zizania, modo hic laboratur.
 Quomodo in illa prima laboraverunt Prophetae quousque
 veniret Dominus: sic in ista secunda laboraverunt Apos-
 toli, et omnes prædicatores veritatis laborant, quousque

¹ Psal. LXIV, 13. — ² Joan. IV, 35. — ³ Ibid. 38.

in finem Dominus mittat in messem Angelos suos. Antea ergo desertum erat, sed « Pinguescent fines deserti. » Ecce ubi Prophetæ non sonuerant, Dominus Prophetarum acceptus est : « Pinguescent fines deserti; et exultatione colles accingentur. »

XVIII. « Induti sunt arietes ovium¹ : » subaudiendum, « Exultatione. » Qua enim exultatione colles accingentur, hac induuntur arietes ovium. Ipsi arietes, qui colles. Colles enim, eminentiore gratia; arietes, quia duces gregum. Arietes ergo Apostoli induti sunt exultatione, gaudent de fructibus suis, non sine causa laboraverunt, non sine causa prædicaverunt. « Induti sunt arietes ovium: et » convalles abundabunt frumento : » Et humiles populi multum fructum afferent. « Clamabunt : » Inde abundabunt frumento, quia clamabunt. Quid clamabunt? » Etenim hymnum dicent. » Aliud est enim clamare adversus Deum, aliud hymnum dicere; aliud clamare sacrilegia, aliud clamare laudes Dei. Si clamas in blasphemia, spinas protulisti : si clamas in hymno, abundas frumento.

ENARRATIO

IN PSALMUM LXV.

Sermo ad plebem.

I. INSCRIBITUR in titulo Psalmus iste² : « In finem Canticum Psalmi resurrectionis³. In finem, » cum auditis

¹ Psal. LXIV, 14. — ² Vide D. Guillon, tom. XXI, pag. 538-542. — ³ Psal. LXV, 1.

quando Psalmi pronuntiantur : In Christum intelligite : dicente Apostolo : « Finis enim Legis Christus ad justitiam » omni credenti¹. » Quomodo ergo hic cantetur resurrectio, et cujus resurrectio quantum ipse donare et aperire dignatur, audietis. Resurrectionem enim Christiani novimus in capite nostro jam factam, et in membris futuram. « Caput Ecclesiæ Christus est, membra Christi Ecclesia². » Quod præcessit in capite, sequetur in corpore. Hæc est spes nostra : ad hoc credimus, ad hoc duramus, et perseveramus in tanta malignitate hujus sæculi consolante nos spe, antequam spes fiat res. Res enim erit cum et nos resurrexerimus, et in coelestem habitum commutati æquales Angelis facti fuerimus. Quis hoc sperare auderet, nisi Veritas promitteret? Hanc autem spem promissam sibi Judæi tenebant, et de bonis et quasi justis operibus multum gloriabantur, quod acceperant Legem secundum quam vivendo, et hic haberent bona carnalia, et in resurrectione mortuorum talia sperabant, de qualibus hic gaudebant. Propterea Sadducæis, qui negabant futuram resurrectionem, Judæi respondere non poterant proponentibus quæstionem, quam Domino proposuerunt iidem Sadducæi. Hinc enim intelligimus eos hanc quæstionem solvere non potuisse, quia Domino solvente mirati sunt. Proponebant ergo Sadducæi quæstionem de quadam muliere, quæ habuit septem viros, non simul, sed succedentes sibi. Erat enim hoc Legis ad populum propagandum, ut qui forte sine liberis defungeretur, frater ejus, si haberet, acciperet uxorem ejus, ad suscitandum semen fratri suo³. Proposita ergo illa muliere, quæ habuit septem viros omnes mortuos sine liberis, et ad hoc officium implendum ducentes fratris uxorem, dixerunt quærentes : « In resurrectione » cujus eorum erit uxor⁴? » Procul dubio Judæi non fa-

¹ Rom. x, 4. — ² Coloss. 1, 18. — ³ Deut. xxv, 5. — ⁴ Matth. xxii, 28.